

*) Si damnum nullius facto illatum est , nemo etiam ad satisfactionem est obligatus , neque casus , à sola providentia divina profectus , ulli mortalium potest imputari . (§. C VI. 27.) Et inde sequitur , ut , si quis in rebus suis tale damnum passus sit , eum dominus ferre teneatur . Quod enim nemini imputare possumus : id ipsi ferre coginur . Casum ergo , qui nemini imputari potest , ipse dominus ferre cogitatur .

Si quis proprio suo bono se obligat ad casum fortitudo venturum , tenetur ad damnum obustum sarcinum .

§. CCXII.

DAMNUM porro datum aut ita comparatum est , ut res omnis in pristinum locum restitui possit , aut ut factum infectum fieri nequeat . Priore ergo casu 121.) do præs- res ipsa exigit , ut res omnino in priorem statum restituatur , simulque 122.) damnum quod læsus hoc ipso , quod eum re sua carere oportuit , et 123.) quod pro recuperanda illa impensas facere coactus est , sensit , resarcitur . Postiore , 124.) ut æqua aestimatione instantum , quantum fieri potest , læso præstetur indemnitas , et 125.) ea in re non modo veri pretii , sed et adfectionis ratio merito habeatur . Quod exemplis homicidii , vulnerationis , mutilationis ; adulteri , stupri , similiumque criminum illustat . Pofendorfius de jur . nat . et gent . III . 1 . 7 . sequ .

C A P U T . VIII.

De Officiis erga alios imperfectis .

§. CCXIII.

ITA satis nobis demonstrasse videmur , neminem esse credendum : quin et ostendisse , in quo consistat alia Conne- xionis ratio . Jam ergo proximum esset , ut quomodo suum calque tribuendum sit , eadem industria expleras remus ; (§. CLXXV.) nisi hæc officia hypotheticam esseat comparata , ut sine imperfectorum natura et indeole intelligi nequeant . (§. CLXXVI.) Quare consula- tissimum fuerit , tractationem hanc præmittere , attu- men id iterum iterumque monere , ne i. e. i. e. crimen , avi nostri Rhadamanthis capitale , scientes do- lo malo perpetrasse videamus .

12 (*)

§. CCXIV.

§. CCXIV.

Fons horum officiorum omnium est AMOR HUMANITATIS vel BENEFICENTIAE , (§. LXXXIV.) quo ei , quem amamus , et id libenter tribuimus , quod ei non debemus jure stricto , et quod tamen ad ejus felicitatem Officio- pertinere animadvertisimus . Quum vero HUMANITAS nos rum im- sine detimento ; BENEFICENTIA et cum detimento aliis perfec- prodesse jubeat : (§. LXXXIII.*) i) OFFICIA etiam IMPERFECTA duorum generum esse , et in officia HUMANITATIS vel INOXIAE UTILITATIS , et BENEFICENTIAE , et divi- mentum REC- no .

Ad §. 214.

Officia humanitatis vel inoxiae utilitatis , et bene- ficien- tia . Locum hunc et alios nempe lib . 1 . c . 7 . § . 180 . 182 . ubi honesti mentionem facit , notat Desing . lib . 1 . c . 8 . 14 . quia in principia honesti , justi , et decori Thomasi incurrat . Et justa quidem hujus erit censura si adeo libere uti Thomasius de honesto sentiamus , qua- si nulla id juris obligatione vinciatur . Quare intelli- gendus Heineccius ut supra § . 84 . ita ut obligationem imperfectam eis tribuat , et veram ipsam quidem obli- gationem ex Dei voluntate provenientem , (§ . 9 .) quamvis sine coactio- ne externa , non autem sine coac- tione morali uti notavimus ibid . et § . 174 . hoc ipsum fere tenet Werenk . p . 1 . c . 4 . à num . 643 . seqq . et Heineccium sequitur Almici . Nec quia officia huma- nitatis ob multarum rerum necessiarum indigentiam , et quia homines sine illis vitam suaviter et commode traducere non possint adstruat Heineccius , ideo decori , et utilis principia nude amplecti credendus , qua- si voluerit ob hoc solum esse prestanta . Ratio hæc vulgaris et obvia ad captum humanum facile accom- modata , nam apertius § . 216 . 218 . et 221 . præstanda tradit ex amore proximi à Deo jusso ut ipse Warenk . num 626 . et alias Heineccius causam generalem officii posuerat . § . 130 . in schol . in voluntate Dei . Quemadmodum enim cum de pactorum fide , cum de veritate loquimur præter alia addimus etiam ut tuta humana

so-

recte dispisci, patet. Utraque 2) ob multarum rerum necessarium indigentiam, tam sunt necessaria, ut homines sine iis vitam suaviter et commode traducere non possint.

§. CCXV.

Quum ergo et horum officiorum non alia esse possit norma, quam nostri ipsius amor, adeoque alios De iis amare teneamur, tamquam nos ipsos: (§. XCIII. 66.) axioma consequens est, 3) ut quod nobis fieri ab aliis volunt, id et aliis facere teneamur. (§. LXXXVIII. 55) Unde et supra, dum certum principium, ad quod omnia, quæ aliis hominibus præstanta sint, officia referri possint, præmisimus, invenimus regulam: HOMO HOMINEM NON MINUS, QUAM SEIPSUM, TENETUR AMARE, NEC ALTERI, QUOD SIBI NON VULT, FACERE, (unde officia perfecta deduximus,) CONTRAILLA FACERE OMNIA, QUÆ SIBI AB ALTERO FIERI CUPIT. (§. XCIII. 68.) Unde officia omnia imperfecta, tum humanitatis, tum beneficentiae pro alveo fluere, res ipsa docebit.

§. CCXVI.

Primo itaque nemo sibi vult ea denegari quæ alter sine detimento suo præstare potest. Ergo alteri quisque talia liberaliter præstare tenetur. Inhumanissimum ergo dixeris merito, 4) qui alterum, quum officia, possit ope et consilio non juvat, vel ejus res non servat pro virili, 5) errantem non revocat in viam, 6) detrahit aquam profluentem, 7) algenti ignem, æstu languenti umbram, negat, vel 8) aliquid ab altero cum ejus incommodo exigit, quod facilius et sine suo, alteriusque detimento consequi posset. Quin 9) adeo levius ac tralatitia est hæc benignitas, ut sæpe per leges vel consuetudines officia hæc imperfecta in perfecta transire videamus.*)

*) Sic legibus cautum fuerat apud Athenienses, ut diris de-

societas servetur, ita hic trita hæc alia sane ratio juncta, cum aliunde eadem hæc officia Evangelio consona probasset. §. 88.

voveretur, quisquis erranti non monstrasset viam. Hinc sententia Diphili: ἀγροῖς, ἐν ταῖς ἀγραῖς, ὅτι ἴστιν, ἐν ταῖς μὲν φέροι τὴν ἴσθμον ὁδὸν; An nescis, quid in execrationibus quoque, si quis rectam viam non ostenderit? Sic legibus quoque Romani caverint, ut quis alterum actione compellere posset ad rem exhibendam, qui sibi nec ex pacto ullo, nec ex delicto, esset obligatus. Ad consuetudinem vero provocat Latona apud Ovid. Metamorph. VI. v. 349.

Quid prohibetis aquas? usus communis aquarum est.

Et Seneca Controv. I. 1. Iniquum est, collapsis manum non porrigerere. Commune hoc jus generis humani est. Commune jus, id est, consuetudo, communis omnium gentium consensu recepta.

§. CCXVII.

Ejusdem prope innoxiae utilitatis est 10) præstatio rerum, quarum tanta nobis adfluentia est, ut eas Nec non sine notabili aliquo detimento cum aliis possimus com-ad ea, municare itemque 11) earum rerum, quæ alioquin quibus apud nos essent perituræ, in aliorum utilitatem dis-ab unda-pensatio: ut adeo 12) et illi valde inhumani sint, qui mus. res tales corrumpt, flammis absument, in mare pro-jiciunt, in terra clam defodiunt, tantum ut nemo alio-rumpinde aliquid capiat utilitatis. *)

*) Est et hæc satis tralatitia humanitas, et veluti alter eius gradus. Quemadmodum vero, qui cuicunque hæci officia dehegant, valde inhumani sunt: ita iniqui actionum sua-rum estimatores videntur, qui ideo maximas sibi gratias deberi existimant. Tereno. Andr. II. 1. v. 31. Neutiquam of-ficium liberi esse hominis puto, quoniam nihil promereat, postu-lare, id gratiae adponi sibi. Quis vero magnam rem præstis-se hospiti dixerit Calabrum, de quo Horat. Epist. I. 7.v. 14.

Tu me fecisti locupletem. Viscere soles.

Jam satie est. At tu quantumvis tolle. Benignus. Libo Non invisa feres pueris minusculo parvis.

Tam teneor dono, quam si dignitor onustus.

Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinquet.

Prodigus et stultus donat, quæ spernit et odit.

Perquam inhumanus est, qui talia aliis indigentibus ne-gat; non multo plus quam inhumanus, qui dum ea offert, tam beneficus sibi videtur; ut ideo alterum sibi perpetuo obstrictum habere debeat.

§. CCXVIII.

At quum talia aliis præstare teneamur ex amore, quo nos alios prosequi jubet Deus O. M. (§. CCXV.) Quid si nemo vero alterum se ipso magis amare teneatur: noxia no (§. XCIII. 65.) consequens est, 13) ut si his officiis futu- rasi hu- manitas? videamus, ea jure aliis denegemus. Quod quum vel maxime contingere possit in statu naturali, ubi nullus nos tutos præstat magistratus, si hostibus manifestis prodesse hoc modo non dubitemus: facile reddi potest ratio 14) cur in statu naturali hosti, quatenus hostili erga nos animo est, etiam inoxiæ utilitatis officia jure denegemus: 15) contra in statu civili eo obtentu nemo temere sine reprehensione utatur. *)

*) Sic in bello hostes jure prohibemus aquatione, jure item corruptimus commeatum, ne illis, nos invasuris, utilitatem præstet. Sed hæc omnia eatenus jure fiunt, quatenus hostili in nos sunt animo. Alioquin enim, si nobis obesse non possunt, omnino humanitatis insignem ferunt laudem, qui et hostes, e. g. captivos, vel morbo decumbentes, sine insigni detimento suo juvant. Quumque in statu civili non temere nobis nocere possit hostis, quem saltim magistratus auctoritas in ordinem cogere potest: inhumanus omnino est, qui et hosti, immo et scelerato homini, has inoxiæ utilitatis res subtrahit, quum hic misereri oporteat & τὸν τρίπον, ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπον, & οὐ τὸν ἀνθρώπον, ἀλλὰ τὸν ἀνθρώπινον, non mores, sed hominem, vel si non hominem, at saltim humanitatem, uti recte vidit Aristoteles apud Diogen. Laert. V. 21. Quare vix excusanda est inhumanitas Atheniensium, qui Socratis accusatores ita aversati sunt, ut nec ignem iis accenderent, nec interrogantibus responderent, neque in balneo aqua uterentur eadem, donec illi odii impatientia sese suspenderent. Plutarch. de invid. et od. p. 538.

§. CCXIX.

Immo potius, quum amor, ex quo hæc officia profiscuntur, non ob alterius merita, sed ob æquitas et ini- litatem naturæ, debeatur: (§. LXXXVIII.) facile pa- miciis de- bet, 16) et inimicis, non denegandas esse res, qui- bus

bus abundamus, et quæ sine detimento nostro præstari possunt, quin 17) tanto splendidiorem fore hanc humanitatem, quanto minus illa cum spe aliqua insignem gratiam ab hostibus ineundi conjuncta est *)

*) Novimus hæc Christianis inculcari Matth. V. 45. Luc. VI. 35. iisdemque ob oculos ponи exemplum ipsius Patris cœlestis, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. At ejusdem veritatis ipsam rectam rationem, considerata humanæ naturæ æqualitate, non esse ignaram, vel inde patet, quod Socrates ex instituto profligavit vulgarem sententiam, amicis bene faciendum, male inimicis: teste Themistio Orat. ad Valent. de bello victis. Et quid excellentius ab homine, experte sacrarum litterarum, scribi potuit, quam illud Hieroclis in aur. Pythag. carm. p. 69.

Διὸ καὶ λέγεται ὅφες, ω̄ στάσις ἡχθός τῷ σπάθαιον καὶ μέρος ἡχθός αὐτῷ φίδος, εἰ μὲν γάρ τον ἡχθόντο φίδη, σὸν τὸν κακὸν ἡχθόντον τίθεται, εἰ δὲ τὸν ἀγερῆ πενθουμανον γῆτε πρὸς κοινωνίαν, τὸν ἡχθόντον πάντας ἐκλέγεται, μηδέποτε καὶ τὸν φίδας περγοῖς τὸν θεὸν, διὰ ποσταὶ μὲν δύναται ἀνθρώπουν, τὸν δὲ ἡχθόντον διαφεγοῦταις ἀστάζεται. Unde fit etiam, ut recte dicatur, virum bonum odisse neminem, solumque bonum et amicum existere. Quum enim bonum diligit, non eum qui malus sit, putat inimicum sin autem virtute prædictum querit ad societatem, ex omnibus eum deligit, qui probus sit, atque in amicitia legibus Deum ipsum imitatur, qui nullum quidem solet odire, sed eum potissimum, qui bonus est, amplecti et diligere.

§. CCXX.

At quum tamen amor ille humanitatis, ex quo hæc officia, tamquam ex fonte limpidissimo, promanant, directricem veluti habeat sapientiam, (§. LXXXIII. Obser- 45.) sapientia vero sit facultas, ea, quæ ad nostram vandi ta- aliorumque felicitatem pertinent, discernendi: (§. men gra- eod.) inde colligimus, 18) non solum personarum, cessitudi dus ne- sed et necessitatis, qua alter premitur, habendam es- sis. se rationem, adeoque 19) in pari caussa, si omnibus non possit satisfieri, plus humanitatis deberi vi- ro bono, quam scelerato, 20) plus amico, quam i- nimico, 21) plus cognato et necessario, quam ex- traneo; *) 22) plus denique ei, qui magis, quam qui minus opis nostræ indiget. Et eatenus recte illus- V ii tris

tris LEIBNITIUS, justitiam amorem sapientis esse statuit.

*) Hinc et Pythagoras certos amoris hujus gradus distinxit
in aureo carm. v. 4. sequ.

Tός τε γονάς τίμα, τός τ' ἀγρίτος ἐπιγεωπότας.

Τόν δ' ἄλλων ἀγρίτον φέρει, ὅπερις ἀριστος.

Inde parentis honor sequitor: tum sanguinis ordo.

Post ali sunt, virtus ut maxima, amici.

Quam Pythagoræ sententiam præclare, ut solet, inter-

pretatur Hierocles pi. 42. sequ.

§. CCXXI.

Obliga-
tio ad be-
neficen-
tiam.
Sublimior est amoris gradus, quem supra BENEFI-
CENTIA vocavimus, (§. CCXIV.) quia amor ille ita
comparatus est, ut nos et cum aliquo detimento aliis
pro virili prodesse jubeat. Quum enim, quæ nobis fieri
cupimus, ea, et alii facere teneamur, (§. LXXXVIII.
55.) et sæpenumero incident casus, ut infelicissimi
nobis videremur, nisi ali nobis, quæ desunt, libera-
liter elargirentur, tunc vero nemo temere sit, quin
illa sibi præstari cupiat: consequens est, 23) ut his
casibus aliis et cum detimento ea, quæ illis deesse
animadvertisimus, liberaliter elargiamur. *)

*) ELARGIRI vero dicimur, non quod commodamus,
vel pro certa mercede concedimus, sed quod alteri sine spe
vel restitutionis, vel retributionis, damus. Itaque si rem
do, ut recipiam, vel, ut saltim mercedem feram: actus
hic incidit in contractum. Si do sine spe restitutionis vel
retributionis: vera hæc beneficentia vel largitas est. Seneca de Benef. VI. 14. Illos ex toto præteribo, quorum mercenariorum beneficium est, quod qui dat, non computat, cui, sed
quanti datus sit, quod undique in se conversum est. Vendit
mibi aliquis frumentum, vivere non possum, nisi emero: sed
non debo vitam, quia emi. Nec quam necessarium fuerit, at-
timo, sine quo vixi non fui: sed quam gratuum, quod
non habuissim, nisi emisset, in quo mercator non cogitavit,
quantum auxillii adlatus esset mibi, sed quantum lucrum sibi.
Quod emi, non debo. Quamvis vero hamata non esse o-
porteat beneficia: nemo tamen beneficit alteri, quin hunc
sibi ad amorem mutuum devincire velit. Ac proinde alter,
qui beneficia accipit, eo ipso se tacite ad mutuum amor-
rem omnino obstringit.

§. CCXXII.

§. CCXXII.

Itaque BENEFICUM est, res vel actio, alteri pro-
futura, quam ei sine spe restitutionis, aut retribu-
tionis præstamus. Studium vero alteri talia præstandi
BENEFICIENTIAM, vocamus: quemadmodum studium et officiosi-
promitudinem, alteri ea cum obligatione restitutionis tas?
vel compensationis præstandi, quæ ipsi prosunt, OF-
FICIOSITATEM adpellavit. Sidon. Apollin. Carm. XXIII.
v. 478. Quamvis vero ea, quæ ita præstantur, bene-
ficiorum nomine non veniant: magni tamen fieri om-
nino debent, et grato animo accipienda sunt, si vel ab
eo, quem ad id præstandum non obligat officii ratio,
præstantur. *)

*) Vedit et hoc Seneca ibid. Cap. XV. Isto modo, inquit, ne
medico quidquam debere te, nisi mercedulam, dices: nec præ-
ceptor, quia aliquid numeraveris. Atqui omnium horum apud
nos magna charitas, magna reverentia est. Adversus hoc respon-
detur, quædam pluris esse, quam emuntur. Emis à medico
rem inestimabilem vitam ac valetudinem bonam: à bonarum
artium præceptore studia liberalia, et anini cultum. Itaque his
non rei pretium, sed opera, solvitur, quod deseruunt, quod à
rebus suis avocati nobis vacant. Mercedem non meriti, sed occu-
pationis suæ, ferunt. Postea tamen et aliam rationem, cur et
iis, qui talia præstant, gratum animum debeamus, redi-
dit, dum Cap. XVI. ista subjungit. Quid ergo? quare medi-
co et præceptor plus quiddam debo, nec adversus illos merce-
de defungor? Quia ex medico, et præceptore in amicum trans-
fert, et nos non arte, quam vendunt, obligant, sed benigna et
familiari voluntate.

§. CCXXIII.

Quum ergo beneficentia sit studium ea, quæ alte-
ri profutura animadvertisimus, præstandi (§. CCXXII.) Bene-
ficio nemo non videt, 24) ejus virtutis laudem sibi frus-
tra adrogare eos, qui, ut ille servulus Terentianus, ci debet
Hecyr. V. 4. v. 39. plus sæpe boni ignorantes impru-
dentesque faciunt, quam scientes antea umquam: (§. luntate
XLVIII.) vel 25) qui consilio nocendi alteri benefa-
lii utili-
ciunt,

litatem ciunt, vel 26) non alia ratione ad beneficiendum ex-adferen-titantur, quam quod id beneficium sibi magis, quam di. aliis, profuturum existiment. Ex quo porro patet, 27) in dijudicandis beneficiis animum magis, et consilium benefactoris, quam ipsum actum atque effec-tum, esse aestimandum. *)

*dela corona
Iuxta.*

*) Ut exemplis illustremus has conclusiones: nemo dixerit, beneficio adfici alterum, cui rei ignari litteras, boni quid nunciantes, tradidimus: nec quem quis commendat, tan-tum ut alio loco sit, ipseque vacua dominetur in aula: nec qui arbores suæ voluptatis caussa plantavit, si umbra ea-rum et vicinus, præter ejus animi sententiam fruatur. Huc pertinet elegans fabella Phædri I. 22. de mustela, ab ho-mine prehensa, quæ, quum instantem effugere cupiens necem, rogaret, ut sibi parceretur, quum molestis mu-tibus purget domum, triste hoc tulerit responsum:

Faceres, si causa mei:

Gratum esset, et dedisset veniam supplici:
Nunc quia laboras, ut fruaris reliquis,
Quæ sint rosuri, simul et ipsos devores,
Noli imputare vanum beneficium mibi.

Hoc enim, ipso interpretante Phædro, in se dictum debent il-li agnoscere, quorum privata servit utilitas sibi, et meritum inane jactant imprudentibus.

§. CCXXIV.

Beneficia ra-men sa-dispen-sanda.

Quumque ex amore hæc beneficia profici sci de-beant, isque semper conjunctus sit cum sapientia: (§. LXXXIII. 45.) facile patet, 28) profusionem, et pienter quidvis potius, quam liberalitatem, esse, cui ratio non constat: nec 29) beneficiorum vocabulo digna videri, quæcumque ex ambitione magis et jactantia, quam ex amore, vel 30) non indigis, sed opulentioribus, *) immo 31) indignis potius, quam viris bonis, vel quæ denique, 32) turbato illo necessitudinum ordine, de quo supra quædam monuimus, (§. CCXX.) prestantur.

alio nece-sitador.

*) Praterquam enim quod hæc beneficia præcipiuntur indi-gis: plerumque etiam sunt hamata et captatoria, ac proin-de eo quoque nomine merito indigna sunt beneficiorum vocabulo. Matth. V. 46. 47. Luc. VI. 32. sequ. Præterea apud opulentiores, quidquid iis beneficii præstiteris, nec

gra-

gratum est, nec beneficij rationem habet. Hinc risisse Alexandrum M. novimus beneficium, quum illi jus civi-tatis offerrent Corinthii, quamvis se id, præter Hercu-lem et Alexandrum, nemine dedisse gloriarentur. Seneca de Benef. I. 13. Fieri tamen potest, ut hujusmodi beneficia excusent officium, beneficiorum ab aliquo antea percep-torum memoria, immo et civitatis, in qua versamur, mo-res, ac proinde Romæ, nemo vitio clienti vertere potuis-set hujusmodi liberalitatem, quia jus illud patronatus, à Romulo institutum, exigebat etiam, ut patronis benefi-ferent clientes. Dionys. Halic. Lib. II. p. 84. Plutarch. Romul. p. 24. Polyb. Hist. VI. p. 459. Nec magis Persæ Re-gi suo offerentes dona et munera, ullius reprehensionem jure incurrebant, quum lex extaret, πάτερ βασιλέα κατὰ τύριον οὐκανεῖν πατέρα, ut omnes Persæ Regi, singuli pro suis facultatibus, munera offerent: Elian. Var. Hist. I. 31. sequ.

§. CCXXV.

Præterea ex eo, quod prodesse alteri debeant be-neficia, (§. CCXXII.) non abs re colligere nobis vi- Et alte-demur, 33) beneficia attemperanda esse cujusvis con- rius ne-ditioni et necessitatibus: adeoque 34) non esse be- cessati, neficia, quæ alteri nullam adferunt utilitatem, 35) et con-mul-toque minus id nomen mereri, quæ cum mani-festo alterius detrimento, vel saltim 36) cum maxi-mo incommodo, conjuncta sunt. *)

*) Hinc beneficis non est, qui famelico gemmam, si tien-ti vestem pretiosam, ægroti epulum offert, per n. 33. Nec minus id nomen meretur Bessus, qui catenas aureas Dario in-jecit. Curt. Lib. V. Cap. XII. per n. 34. 35. Denique Ro-manus ille, servatus inter proscriptos, ac deinde per-pe-tuo circumductus ludibrioque habitus, recte exprobavit benefactori suo, nihil se illi debere, si servaverit, ut habe-ret, quem ostenderet. Seneca de Benef. II. 11. per n. 36.

*Si certes qd
Beso los gni-
llor & mote
summa.*

§. CCXXVI.

Quemadmodum vero amor ille humanitatis et be-neficiæ, qui nos ad beneficia aliis præstanda in- Nec mi-flammat, ne quidem inimicos negligi patitur: (§. nus dis-CCXIX. 16.) ita facile unusquisque intelliget, 37) tinguen-mul-

di gra- multo magis amandos esse , qui nobis , quantum in ip-
dus ne- sis fuit , beneficia præstiterunt : adeoque 38) eos esse
cessitu- pessimos mortalium , ipsisque brutis ferociores , qui se
dinis. ne beneficiis quidem ad concipiendum nostri amore
moveri patiuntur : quin 39) eosdem eo esse injustio
res , quo minus negari potest , eos , acceptando be
neficia , se ad mutuum benefactorum amorem obstrin
xisse . (§. CCXXI. *)

§. CCXXVII.

Amor erga benefactores vocatur **GRATUS ANIMUS**,
vulgo **GRATITUDO**. Quamobrem quum unusquisque ad
Obliga- amandum eum , à quo beneficiis ornatus est , obstrict
tio ad gratitu- unusquisque etiam obstrictus sit ad gratum animum
dinem. benefactoribus quavis ratione ostendendum : 41) id
tamen officium imperfectum esse , adeoque 42) nec
quemquam ad illud alteri exhibendum cogi , nec 43)
ingratum actione forensi conveniri posse , *) nisi le
ges civiles ejusmodi actionem diserte invexerint. Qua
le quid de Persis tradidit Xenophon *Cyropaed.* I. 2. 7.
P. 9. edit. Oxon.

*) Evidem vulgo distinguunt inter ingratitudinem **SIMPLI
CEM** , cuius vitii reus est , qui benefactori non beneficit,
et **PRÆGNANTEM** , si quis beneficia malefactis atque
injuriis pensat. Et illam quidem extra legem civilium pœ
nas , hanc pœna dignissimam esse , statuit Pufendorff. *de
jure nat. et gen.* III. 3. 17. Sed si dicendum quod res est ,
hoc quoque casu non in ingratum animadvertisit , sed in
injuriosum , quippe pœnas daturum , etiamsi homini , nul
lis sibi beneficiis cognito , intulisset injuriam. Quamvis
facile largiamur , eo gravius merito haberit delictum , cum
turpissimo isto animi ingrati vitio conjunctum. Sic sane
gravius merito animadvertisit in eos , qui in parentes ,
educatores , patronos , quam qui in extraneos , fuere in
juriis.

§. CCXXVIII.

**De eare- Quandoquidem vero gratitudo est amor erga be
gula. nefactorem :** (§. CCXXVII.) consequens est , 44) ut ,
de-

delectari unumquemque benefactoris sui perfectione et
felicitate , et 45) ejus benevolentiam verbis ornare et
prædicare , quin et 46) beneficia beneficiis , non iisdem
quidem semper , at beneficiis tamen , et officiis ,
quantum fieri potest , plurimis pensare oporteat : ac
proinde , 47) ut desint vires , tamen et voluntatem
gratum ostendendi animum magnopere esse laudan
dam.

§. CCXXIX.

Denique quum et cum detimento nostro prodesse ,
et sine spe restitutionis ac retributionis benefacere a
liis teneamus : (§. CCXXI. 23.) consequens est , 48)
ut multo minus alteri denegare debeamus , quæ sibi
ille , certam restitutionem et retributionem spondens ,
præstari petit , adeoque 49) unusquisque obligatus sit
ad studium illud alteri gratificandi , quod supra **OFFI
CIOSITATEM** vocavimus , (§. CCXXII.) dummodo 50)
non manifestum sit , illam alios juvandi promptitudinem
cum periculo ac detimento nostro non fore conjunc
tam . (§. XCIII. 65.)

Obliga
tio ad of
ficiosa
tem.

C A P U T. IX.

*De officiis erga alios Hypotheticis , et primo quidem , cir
ca dominii adquisitionem Originariam.*

§. CCXXX.

QUæ hactenus disseruimus , ea partim ad amorem **Conne
CTU
STITIÆ** , partim ad eum , quem supra **HUMA
NITATIS** , et **BENEFICENTIÆ** amorem adpellavimus ,
(§. LXXXIV.) pertinent. Ex hoc officia *imperfecta* ,
de quibus superiore capite disseruimus ; ex illo *per
fecta* , tamquam ex fonte , promanant. *Perfecta* in eo
consistere diximus , ut primum neminem lèdamus ,
(quod officium **ABSOLUTUM** vocavimus ,) deinde , ut
suum cuique tribuamus , quod nobis officium **HYPOTHE
TICUM** est. Quum igitur de illo Cap. VII. actum sit , de
hoc jam erit eadem *cura exponendum*.

X

§. CCXXXI.